

Motion till kommunfullmäktige: Gör Lunds kommun till en pilotkommun för klimatneutralitet

Inledning

Även om enskilda väderhändelser inte kan kopplas till klimatförändringar, så blev 2018 ett år som illustrerar vad framtiden kan bära med sig. För många människor i både Sverige och utomlands blev riskerna med ett förändrat klimat påtagliga. Skogsbränder, långvarig värme, torka och översvämningar ändrade förutsättningar för vardagen. FNs klimatmöte i Katowice ledde dock inte till den kraftfulla globala överenskommelse som krävs för att begränsa klimatpåverkan i enlighet med rekommendationerna i den senaste IPCC-rapporten. Trots alla globala klimatmöten fortsätter ökningen av växthusgaser i atmosfären. Men motståndet växer också. Greta Thunbergs ständigt återkommande klimatprotest vid riksdagshuset har fått efterföljare världen över. "Fridays for Future" uttrycker ett nödropp till beslutsfattarna – stoppa utsläppen NU. Allt fler bestämmer sig för att inte längre bidra till klimatförändringen genom att flyga. Trots strul ökar tågresaandelen. Sverige är tvåa i Europa när det gäller antalet tågkm per invånare och år. Efterfrågan på tågsemester som alternativ till flyg är stor.

Klimatneutralitet

Hittills har klimatarbetet i Lunds kommun varit koncentrerat på att minska utsläppen. Men begränsning av utsläppen räcker inte för att undvika en skadlig temperaturökning. Det krävs dessutom att tidigare utsläppt koldioxid åter binds, t.ex. genom växternas fotosyntes så att mängden lagrad kol i mark och växtlighet ökar. Att på detta sätt neutralisera koldioxid kan kombineras med att skydda befolkning och egendom från skador till följd av de extrema väderleksfenomen som förväntas bli allt vanligare. Genom att binda kol i fler stora träd kan man samtidigt skapa skugga och svalka under värmeböljor. Träden motverkar också översvämningar vid skyfall eller långvariga regn. För att det ska finnas tillräckligt med yta för att anlägga områden med vegetation i städer - t.ex. stadsängar, diken och microparker - måste andelen hårdgjord yta i tätorterna minska. En sådan förändring är emellertid bara möjlig om trafiken blir yteffektiv. Fler måste byta från bil till kollektivtrafik, cykel och gång så att mark kan frigöras för klimatanpassningsåtgärder. Det finns ett starkt samband mellan yt- och energieffektivitet vid valet av transporter. Samma åtgärder kan man också leda till minskad klimatpåverkan, anpassning till de klimatförändringar som inte kan förhindras och ökad förmåga till koldioxidupptag.

Städer runt om i världen går före

De flesta länders regeringar tar inte klimatfrågan på tillräckligt stort allvar. Politiska ledningar i städer runt om i världen har däremot gått samman i nätverk, borgmästaravtal och andra sammanslutningar för att ställa klimatkrav samt byta erfarenheter med varandra när det gäller klimatåtgärder. Lunds kommun var tidigt ute; deltog i den första kretsen av Utmanarkommuner som sedan blev "Klimatkommunerna", vars kansli fortsatt är lokaliserat till Lund. Lund formade en ambitiös Agenda 21 och var den första kommun som inrättade en tjänst som miljöstrateg. LundaAgendan har sedan omvandlats och utvecklats till LundaEko. Lunds kommun har anslutit sig till uppdraget om ett 100 % fossilbränslefritt Skåne till 2020.

Att göra kommunen fossilbränslefri är ett mål i LundaEko 2, har klara kopplingar till LundaMaTs – plan för miljöanpassning av transporter i Lund – och återfinns även i kommunens energiplan. I planens redovisning för 2017 framgår att Lunds kommun har lyckats göra elförsörjningen helt fri från fossilbränsle. Beträffande uppvärmningen var den till 96 % fossilbränslefri. Det som återstår är att fasa ut fossila drivmedel från transportsektorn.

Lund centrum för innovation och hållbarhet

UNOPS, FNs projektleveransorganisation har beslutat att i samarbete med Ideon Science Park sätta upp ett av sina globala innovationscentra Global Innovation Centre, i Lund, med den statliga forskningsfinansiären Vinnova som medfinansiär. UNOP arbetar med att försöka uppnå hållbar utveckling genom upphandlingar, utvecklings- och infrastrukturprojekt. Placeringen i Lund innebär att startups och bolag får tillgång till ett nätverk av globala kontakter för innovation samt ingångar till FNs inköpskanaler. Placeringen i Lund kan ses mot bakgrund av alla de högteknologiska innovationer inom exempelvis telecom och medicinsk teknik som sett dagens ljus i Lund. Tillväxtverket har bedömt att Skåne är den mest innovativa regionen i Sverige. I Lund finns Nordens största universitet med ett ständigt inflöde av utländska studenter och forskare. Här bedrivs högkvalitativ klimat-, miljö- och kollektivtrafikforskning och här finns moderna forskningsanläggningar. Allt detta sammantaget gör Lunds kommun till ett nav i en global kunskapsutveckling.

Mission oriented research and development

I EUs nya forskningsprogram Horizon Europe görs jämförelser mellan den kraftsamling som behövs för att tackla klimatutmaningen och den kunskapsutveckling som ledde fram till den första månlandningen. EUs 9:e forsknings- och innovationsprogram har en budget som motsvarar >1000 miljarder sv kr. De projekt som ska finansieras ska vara målinriktade och utmaningsdrivna. Horizon Europe kan supporta 100 städer som vill bli klimatneutrala. Minst 35 % ska gå till klimatrelaterad forskning, bidra till att realisera Parisavtalet och FNs 2030-mål. Klimatdebatten handlar inte längre isolerat om miljö utan är en del av närings- och exportpolitik. MP anser att det är hög tid att fasa ut all investering som bibehåller fossilberoendet och istället satsa på transformativa lösningar med potential att göra Sverige till en permanent världsutställning för ett oljefritt och ekologiskt hållbart samhälle.

Transporterna viktigast och svårast

I det förslag till Energiplan för Lunds kommun som remissbehandlas kvartal 1 2019 konstateras att ”Medan utsläppen från el och uppvärmning har minskat starkt mellan 1990 och 2015 har utsläppen från transportsektorn legat relativt konstant”. Detta trots att arbetet med LundaMaTs pågått i flera årtionden. Ska kommunen nå sina egna klimatmål och bli klimatneutral krävs därför fokus på transporter. Såväl byte av drivmedel som lägre energianvändning genom byte från bil till kollektivtrafik, cykel och gång krävs för att klimatpåverkan ska minska tillräckligt snabbt. De tidigare använda styrmedlen måste vässas och kompletteras med nya åtgärder. Såväl den utveckling av 5G som sker på företag i Lunds kommun som utvecklingen av mobilitet som tjänst inom ramen för det excellenscenter för kollektivtrafik – K2 – kan bidra till att minska transportsektorns klimatpåverkan. Utbyggnad av spårvagnstrafik, en pågatågsstation på Klostergården och ökad tågtrafik till följd av att när

det byggs ny stambana för höghastighetståg Lund-Hässleholm kan stärka kollektivtrafikens konkurrenskraft i relation till bil. Kommunen behöver även tillsammans med Skånetrafiken bejaka att bildelningstjänster och taxi kompletterar linjelagd busstrafik, särskilt i de östra kommundelarna. Ny teknik kan synliggöra kombinationsmöjligheter för resenärer och underlätta betalning utan krångel i sömlösa system. Det måste bli lättare att kombinera såväl taxi som cykel med kollektivtrafik. Cykelvägnet behöver förbättras för att möjliggöra cykelpendling på medellånga avstånd. Cykelinfrastrukturen måste anpassas för olika hastigheter och transportbehov.

Vision: Europas första klimatneutrala kommun

Fridays for Future och Greta Thunberg riktar i första hand sina krav mot det politiska systemet. Vare sig ”marknaden” eller individuella insatser kommer att lösa klimatkrisen om det inte också skapas ett politiskt ramverk med lagar, skatter och offentliga investeringar som systematiskt fasar ut fossil energi i den takt som är nödvändigt för att temperaturökningen ska begränsas till 1,5 °C. Att forma visioner om framtiden är partiernas uppgift. För att näringslivet ska utvecklas samtidigt som allt mindre fossil energi används, krävs långsiktiga spelregler och konkreta handlingsplaner som leder till visionen om det klimatneutrala samhället förverkligas. Med ett beslut i kommunfullmäktige om ett preciserat mål om klimatneutralitet kan kommunen bli en testbädd för hur 5G, moderna mobilitetstjänster mm kan användas för att minska transportsektorns energiinnehåll och samtidigt ge fysiskt utrymme för en blågrön stadsplanering som binder koldioxid och motverkar klimatskador. En målmedveten politik kan möta människors klimatoro, fånga människors engagemang och skapa living labs för hållbar mobilitet.

Mot bakgrund av ovanstående yrkar jag på att kommunfullmäktige beslutar

- att Lunds kommun ska bli en pilotkommun för klimatneutralitet
- att Lunds kommun upprättar en handlingsplan för att bli klimatneutral senast 2030
- att tillsammans med Skånetrafiken, K2 och annan lämplig part knuten till Lunds universitet söka medel från Vinnova, Energimyndigheten och Formas som delfinansiering av arbetet för att bli en mönsterkommun för klimatneutralitet

Lund den 1 mars 2019

Karin Svensson Smith
Kommunalråd